

DWANGVOEDEREN: EEN REDDENDE HANDELING?

Door: P.B. Stoel, Verlengde Hoogravenseweg 165,
3525 BE Utrecht.

Inhoud: Inleiding - Dwangvoederen met natuurlijke
prooi - Dwangvoederen met kunstmatige
preparaten - Summary - Literatuur.

INLEIDING

Alvorens de technieken van het dwangvoederen te behandelen, is het nuttig om eerst even op de noodzakelijkheid hiervan in te gaan.

Er zijn in het leven van een slang bepaalde periodes, waarin men beslist niet moet dwangvoederen:

1. sommige slangen vasten van nature wel eens een lange periode, zonder dat ze veel aan gewicht verliezen.
2. sommige slangen houden een "winterrust", andere een "zomerrust".
3. veel slangen vasten in de paartijd en tijdens de zwangerschap.

Dit zijn dus allemaal natuurlijke perioden van vasten.

Dan is er een categorie slangen die gewoon niet of heel moeilijk in gevangenschap aan het eten is te krijgen. Anderen moeten eerst "wennen" aan de gevangenschap en eten dan pas goed.

Ook moeten we rekening houden met voedselpreferenties. *Python regius* is in de natuur aan een bepaald soort hamsters gewend en moet in het terrarium dus eerst aan bijvoorbeeld muizen wennen.

Soms weten we dat niet en bieden een geheel verkeerd voedsel aan. Zo is *Sibon* een slakkeneter, die we bijvoorbeeld geen muizen moeten aanbieden. Tenslotte kunnen de dieren ook ziek zijn. Vaak hebben importslangen zo'n tijd niet gegeten dat er een onnatuurlijk grote concentratie parasieten is

ontstaan. Hierdoor kan bijvoorbeeld het spijsverteringsstelsel dusdanig zijn aangetast, dat een dier geen eetlust meer heeft en dus zelf geen prooidier meer wil pakken. Dwangvoederen kan dan een uitkomst zijn om zo'n slang weer "op gang" te helpen.

Het is belangrijk te weten wat een slang precies eet en hoe hij er in goede conditie behoort uit te zien. Dit laatste om te kunnen beoordelen in welke voedingstoestand hij verkeert. We moeten van te voren al goed weten wat voor soort slang we in huis halen en welke eisen hij stelt aan voeding, temperatuur, enz.

Mijn ervaringen met dwangvoederen zijn tamelijk positief. Het betrof dieren die verzwakt (mager) waren en vol zaten met endoparasieten (hoge concentratie flagellaten, veel wormen, enz.), en bovendien nog moesten wennen aan mensen en terrariumomstandigheden.

In de periode dat een slang moet wennen eet hij meestal niet. Verkeert hij dan ook nog in een slechte conditie, dan zijn de reserves te klein om de gewenningsperiode te overleven. In zo'n geval moeten wij tijdig ingrijpen door het dier te dwangvoederen. Als dit op de juiste manier gebeurt dan heeft dit geen schadelijke gevolgen voor de slang. Intussen kunnen dan, in overleg met een terzake kundige dierenarts, de parasieten worden bestreden.

De volgende methoden van dwangvoederen staan tot onze beschikking:

DWANGVOEDEREN MET NATUURLIJKE PROOI

1. De gedode prooi wordt in de bek van de slang gelegd. De slang zal over het algemeen zelf de bek openen als de kop van de prooi stevig tegen het

tongelgat wordt gedrukt. De slang moet nu verder met rust gelaten worden. Als hij de prooi accepteert, vertoont hij vaak trillende spierreflexen van de kaakmusculatuur links en rechts bovenop de kop achter het oog.

Het is niet verstandig om met al te grote prooidieren te dwangvoederen.

Een humane manier van doden van het prooidier is door het met grote vaart op een harde vloer te gooien. Het klinkt misschien absurd, maar we moeten nu eenmaal dode prooidieren hebben. Door de klap zijn de muisjes of ratjes op slag dood, dus dit is eigenlijk nog esthetischer dan wat de wurgslangen zelf doen.

2. De gedode prooi wordt tot in de slokdarm geduwd. De prooi, bijvoorbeeld een muisje, wordt weer met de kop naar voren tegen het tongelgat gedrukt, zodat de slang zijn bek opent, waarop men snel de muis er in kan plaatsen. Eventueel wordt de huidplooi van de onderkaak met duim en wijsvinger voorzichtig naar beneden getrokken. Door met een stomp voorwerp de prooi links en rechts telkens een beetje verder naar binnen te duwen verdwijnt de muis vrij gemakkelijk. Dit moet langzaam gebeuren, zodat er genoeg speeksel gevormd kan worden om de prooi gladder te maken. Helaas zijn van te voren glad gemaakte voederdieren (bijvoorbeeld in kippeëiwit) niet handelbaar meer, omdat wij er dan zelf geen grip meer op hebben.

Zit de prooi er helemaal in, dan kan hij tegengehouden worden door de boven- en onderkaak weer zachtjes op elkaar te drukken. We nemen nu voorzichtig de rekbare keelhuid tussen duim en wijsvinger om ook op deze wijze opbraken van de prooi te voorkomen. Door de vingers steeds een heel klein beetje naar achteren op te schuiven duwen we de prooi steeds verder naar achteren.

Zit de prooi eenmaal ver genoeg, dan accepteert de

slang deze meestal. Wil hij toch nog gaan braken, probeer de slang dan te stimuleren om te gaan klimmen of kruipen. Wordt de prooi desondanks toch weer teruggewerkt, probeer hem dan wat verder in te brengen.

Dit is slechts één manier van dwangvoederen en alleen geschikt voor "zachte" prooien, dus niet voor vogeltjes waar scherpe nagels en een snavel aan zitten, want dan is een inwendige beschadiging nauwelijks te voorkomen. Probeer ook nooit een groot prooidier naar binnen te forceren, daar het gevolg zal zijn dat de slokdarm scheurt of zelfs dat de huid scheurt, doordat de slang met geweld terugperst tijdens het dwangvoederen.

Goede dwangvoederdieren zijn, afhankelijk van de grootte van de slang, net behaarde muisjes of ratjes. Geheel naakte muisjes en ratjes zijn vaak zo teer, dat ze gemakkelijk stukscheuren, wat het dwangvoederen vrijwel onmogelijk maakt.

Waterslangen moeten met vissen gedwangvoederd worden, die in verhouding vrij klein zijn ten opzichte van de vissen die ze normaal eten.

DWANGVOEDEREN MET KUNSTMATIGE PREPARATEN

Toch is er nóg een andere manier om te dwangvoederen, en wel met samengestelde preparaten in plaats van prooidieren. Zo experimenteerde Dr. Zwart met succes met kleine en grotere worstjes, die gevuld waren met tartaar, waar Carnicon aan toegevoegd was.

Andere preparaten worden vaak gemaakt van ingrediënten als tartaar, rauwe eieren, glucose, melk, vitaminen, Carnicon, Gistocal, vis. enz.

De grote moeilijkheid is ook hier echter weer: hoe krijg je het erin? Is het mengsel vrij vloeibaar, dan is het met een trechter naar binnen te gieten. Er moet echter voor gezorgd worden dat de onderkant van de trechter niet scherp is. Dat houdt dus in dat de punt moet worden afgerond.

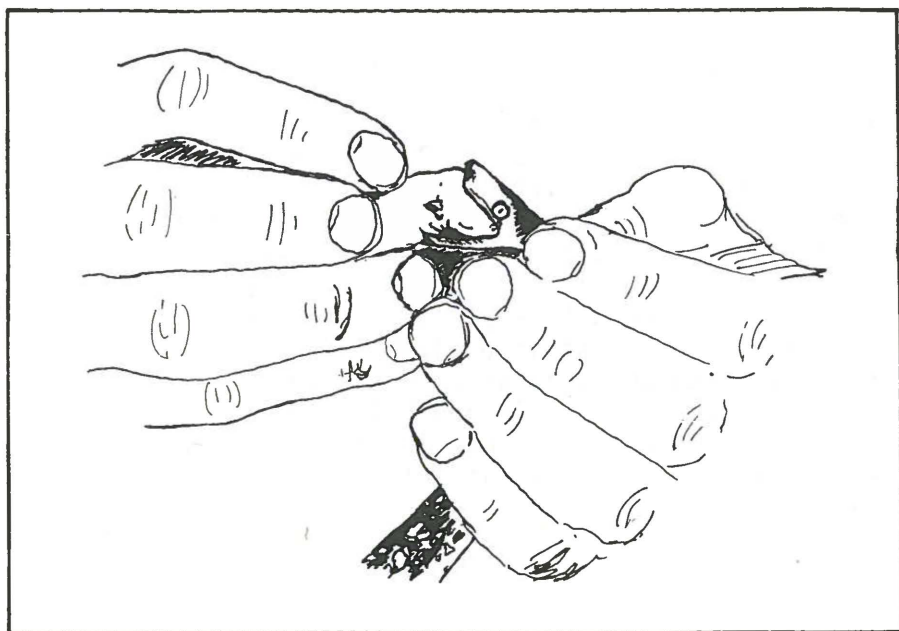

Fig. 1. Het inbrengen van een nestmuisje.

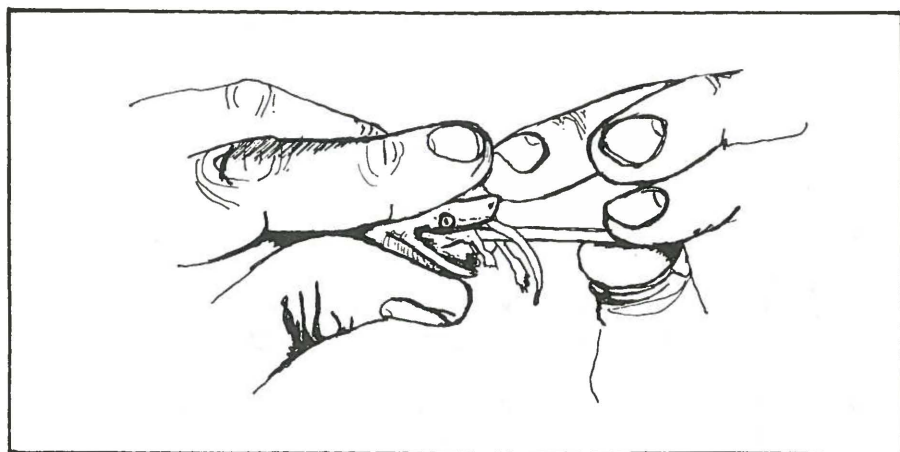

Fig. 2. Het doorduwen met behulp van een luciferhoutje.

Beschikt men over een grote spuit, dan is het al weer wat gemakkelijker. Voorwaarde is echter wel dat het preparaat heel fijn moet zijn, anders raakt de spuit verstopt.

Al enige jaren gebruik ik zelf voor wat grotere slangen de volgende methode:

Een lege siliconenlijm-spuut wordt zeer goed gereinigd; eerst met papier en dan met een schuurmiddel, bijvoorbeeld Jif. Het is wel een beetje lastig de zuiger uit de spuit te krijgen, maar met wat geduld en een staafje ijzer lukt het wel. Het spuitstuk wordt zō afgesneden, dat we een inwendige opening van ruim een halve centimeter krijgen. Deze opening ronden we netjes af met een stukje schuurpapier, zodat het niet meer scherp aanvoelt.

We nemen nu een ons tartaar (géén (runder-)gehakt of "half-om-half", want dat is veel te vet) en warmen dat met een beetje water op. Het water wordt na enige minuten zeer goed opgenomen door het tartaar. Het is dan een zachte, gladde, plastische massa geworden, die niet meer aan de kom of aan je vingers plakt. We kneden er nu twee theelepels Carnicon doorheen en halen het uit de kom. Het laat zich nu gemakkelijk in de spuit manipuleren. Vervolgens doen we de zuiger erop en plaatsen het geheel in het spuitpistool. Zorg ervoor dat de luchtbelllen uit de spuit zijn.

Deze manier van dwangvoederen moet minstens door twee mensen geschieden. De één houdt de kop vast en bedient tevens de spuit, de ander houdt de slang in bedwang en masseert voorzichtig het mengsel naar achteren.

Na afloop houdt men de kop van de slang even onder de lauwe kraan om eventuele resten tartaar weg te spoelen.

Wordt het tartaar na één of meerdere dagen weer opgebraakt, dan is vrijwel zeker het maagdarmkanaal ernstig beschadigd door ontstekingen door parasieten en/of bacteriën. Behandeling met anti-

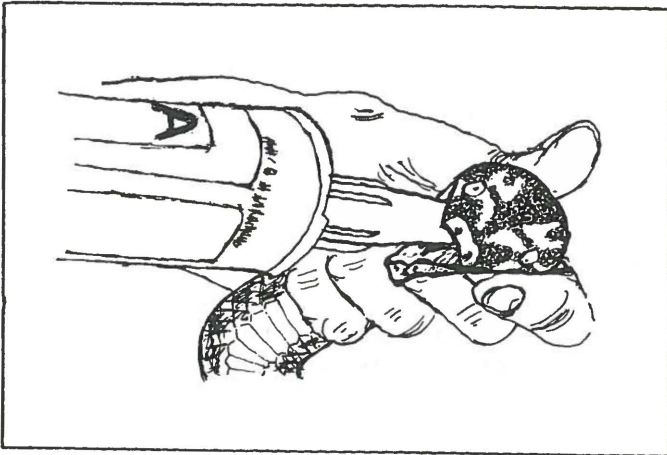

Fig. 3. Het inbrengen van een spuit gevuld met tartaarmengsel.

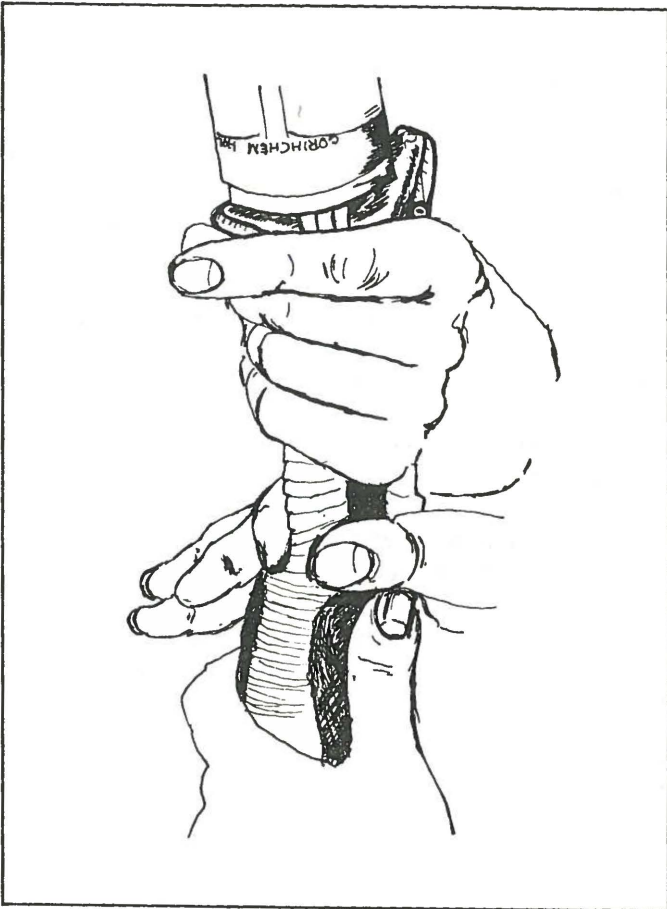

Fig. 4. Het naar achteren masseren van het tartaarmengsel.

biotica wil nog wel eens succes hebben. Men moet in elk geval zo spoedig mogelijk bij een dierenarts te rade gaan.

Uiteraard zijn er talloze interessante varianten van dwangvoedertechnieken, en ieder zal voor zich moeten uitvinden welke techniek hem of haar het beste bevalt. Mits deze techniek met de nodige voorzichtigheid en kennis van zaken wordt toegepast is dwangvoederen mijns inziens zeker een redende handeling.

SUMMARY

Force-feeding: a life-saving act?

In the lifetime of a snake there are certain periods during which they need not to be fed.

1. Some snakes fast for long periods of time in their natural surroundings without losing too much weight.
2. Some snakes go into winter- (or summer-) rest.
3. Many snakes fast during mating periods and also during pregnancy.

All the above-mentioned periods are natural fasting periods.

We must also realise that snakes may have certain preferences for different types of food, the same as humans. *Python regius*, when in its natural habitat, eats mainly special types of hamster. But when in captivity it must be weaned on mice, and that will take some time.

It is important to know precisely what a certain species of snake eats and what it looks like in a healthy condition.

The author points out various methods of force-feeding snakes:

A. Force-feeding with natural prey.

1. A freshly killed prey is put into the mouth

of the snake, that will accept and swallow it then itself.

2. A freshly killed prey is pushed into the gullet of the snake, that is stimulated to creep or climb now, so that the muscles take over to draw the food down to its stomach.

B. Force-feeding with an artificial diet.

A mixture of raw mince, eggs, glucose, milk, vitamins and fish can be given in the form of a sausage or by means of a syringe.

When applied with care and knowledge force-feeding can be a life-saving act for ill or weakened snakes.

LITERATUUR

- Burchfield, Patrick M., 1977. An experimental artificial diet for captive snakes. *Int. Zoo Yearb.*, Vol. 17: 172-173.